

**Hongarijwerk
Nederlands Gereformeerde Kerk
Barendrecht - Újpetre**

1972 - 2012

40 jaar verbonden

Pastorie Újpetre anno 2012

Bernard van Driel
Maart 2013

Inhoudsopgave

- 1. Voorwoord**
- 2. Historisch overzicht Hongarije**
- 3. Hongaarse opstand 1956**
- 4. Historische kerkelijke contacten Nederland – Hongarije**
- 5. Hongarijewerk 1972-2012**

Bijlagen:

- 1. Brief M.G. van der Graaf d.d. 09.04.1984**
- 2. Interview Ds. Bóka**
- 3. Opbouw jaargang 56 nr. 16 d.d. 18 augustus 2012**
- 4. Bericht in TDB 1973**
- 5. Bericht in TDB 2012**

Foto's:

- Pagina 0: Pastorie te Újpetre**
- Pagina 4: Overzichtskaart Hongarije**
- Pagina 5: Standbeeld Stalin omvergeworpen**
- Pagina 6: Tanks in het straatbeeld van Boedapest**
- Pagina 8: Monument Michiel de Ruyter**
- Pagina 13: Huwelijk András & Ildikó**
- Pagina 14: Ildikó bij de waterput**
- Pagina 15: Voormalig jeugdkamp in de bossen**
- Pagina 16: Kerk en pastorie Kistótfalu**
- Pagina 17: Foto kerk Kozármisleny tijdens inwijding**

Bronnen:

- Schets van de geschiedenis van de Hongaarse gereformeerde kerk (Drs. J.J.A. Colijn) Uitgave Willem de Zwijgerstichting**

1. Voorwoord

Wat heeft Nederland met Hongarije te maken? En waarom zijn er in kerkelijk verband allerlei contacten tussen predikanten en gemeenten ontstaan? Heeft Hongarije nog steeds extra zorg nodig nu het communisme toch verdwenen is en er een democratisch gekozen regering aangetreden is? Waarom dan nog steeds afreizen naar Hongarije voor bezoeken?

Dergelijke vragen worden regelmatig vernomen en zo mogelijk beantwoord.

In Tot Dienstbetoon wordt periodiek het een en ander verteld van de reeds jarenlange contacten tussen de Ned. Geref. Kerk van Barendrecht en de gemeenten van Ds. Bóka uit Újpetre e.o.. Deze berichten veronderstellen echter voorkennis van de ontstaans geschiedenis van deze onderlinge banden. Er groeit echter een generatie op die de achtergrond en de geschiedenis van het Hongarije werk niet meer kent. Het wordt dus echt 'geschiedenis'.

Het besef van onderdrukking, honger en armoede is zeer sterk aanwezig bij mensen die de Tweede Wereldoorlog daadwerkelijk hebben meegemaakt. Vanuit deze achtergrond hebben de kerken in Nederland meegeleefd met de opstand in Hongarije van 1956. In die periode begon ons land zich langzaam te herstellen van de periode 1940-1945. Nederland kreeg toen zelf hulp vanuit de VS om de economie te stimuleren. Eind jaren zestig was Nederland weer zover dat zij zelf aan hulpverlening toe kwamen. Vanuit de kerken in Nederland werd o.a. Hongarije bezocht, soms vanuit zakelijke reizen maar ook door gerichte bezoeken aan predikanten en gemeenten. Uit dergelijke acties is ook het Hongarije comité van de Nederlands Geref. Kerk van Barendrecht ontstaan.

Omdat dit waardevolle contact reeds zolang bestaat en velen niet meer weten hoe het is ontstaan lijkt het goed om een en ander aan het papier toe te vertrouwen. Ik hoop dat het voor nieuwe kerkleden een waardevolle introductie is voor dit werk van onze Gemeente.

Mijn persoonlijke betrokkenheid met Hongarije is ontstaan na een eerste bezoek aan dit land in 1971. Ik was destijds lid van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Overschie en heb toen ds. Nagy Ernő in Tapolcefő bezocht en nog enige predikanten. Dat eerste bezoek heeft bijzonder veel indruk gemaakt. Je ervoer daadwerkelijk de dreiging van het communistische systeem, met name bij de grenspassages was dit voelbaar. Maar ook in gewone gesprekken met Hongaren was een zekere terughoudendheid en voorzichtigheid merkbaar. Daarentegen was de wederzijdse bemoediging in de ontmoeting met Gereformeerde broeders en zusters iets onvergetelijks.

2. Historisch overzicht Hongarije

Oorsprong

De Hongaarse taal komt uit centraal Azië waar de rivieren Wolga en Kama samenkomen. Ook meent men Finse invloeden te herkennen. Onder de Romeinen maakte het gebied deel uit van de provincie Pannonia. Daarna werd het o.a. bewoond door de Goten en de Hunnen. Aan het einde van de 9^e eeuw trokken de Magyaren onder leiding van Árpád de Donauvlakte binnen. István, een afstammeling van Árpád, die in 997 aan het bewind kwam, was de stichter van het koninkrijk Hongarije. Hij werd in het jaar 1000 door de paus tot ‘Apostolisch koning’ gekroond en vestigde een krachtig centraal gezag en voerde het Christendom in. In de geschiedenis staat hij bekend als Stefanus de 1e de Heilige.

Strijd Rome versus reformatie

Vanaf deze periode was Hongarije sterk georiënteerd op het christelijke westen. Hongarije was in die dagen één van de machtigste landen van Europa. Echter in 1526 namen de Turken de macht over en werd het land verdeeld onder de Osmaanse sultan en de Habsburgse keizer te Wenen. De Turkse periode eindigde in 1686 waarna het land werd verenigd onder de Habsburgers. Hongarije was een christelijke natie waar de strijd tussen Rome en de Reformatie fel is gevoerd. Aan het einde van de 16^e eeuw had de Reformatie de overhand met een grote gereformeerde meerderheid. Uiteindelijk heeft het protestantisme zijn aanvankelijke sterke positie in moeten leveren aan de Rooms- Katholieke Kerk. Pas in 1867 kreeg Hongarije een eigen regering (de Oostenrijk – Hongaarse dubbelmonarchie).

Verdrag van Trianon

Na de Eerste Wereld oorlog werd het verdrag van Trianon gesloten. Hierdoor werden grote gebieden met Hongaarse bevolking aan omringende landen overgedragen¹. Hongarije streefde naar herziening van dit verdrag. Dankzij Duitsland kreeg Hongarije in 1939 gebiedsuitbreiding ten koste van Slowakije. Hoewel neutraal, neigde de sympathie van Hongarije naar Duitsland. In 1940 wees Duitsland een deel van Transsylvanië toe aan Hongarije. Keerpunt was echter de oorlogsverklaring van Duitsland aan de Sovjet-Unie. In 1943 knoopte de Hongaarse regering geheime besprekingen aan met de geallieerden, waarna Duitsland het land bezette. In januari 1945 werd het land van de Duitsers bevrijd door Sovjet-troepen.

Communisme

Na de Tweede Wereldoorlog werd de invloed van de Sovjet-Unie en het communisme groter. Bij de verkiezingen van 1947 kregen de communisten het grootste aandeel zetels. Begin 1948 werd het éénpartijstelsel van kracht. Bij de verkiezingen van 1949 behaalden de communisten een volledige overwinning. De nieuwe grondwet werd een getrouwe kopie van die van de Russen. Na de dood van Stalin in 1953 kwam de meer liberale Imre Nagy in Hongarije aan de macht. Hij moest echter spoedig aftreden op beschuldiging van revisionisme. Na het 20^e partijcongres van de CP in de Sovjet-Unie in 1956 konden de Hongaren hun gevoelens van ontevredenheid gemakkelijker uiten. In oktober 1956 kwam het tot een volksopstand, die zich over heel Hongarije uitbreidde.

¹ Overzichtskaart Hongarije pag. 4

Opstand 1956

Een nieuwe regering onder Nagy eiste o.a. de terugtrekking van de Sovjetroepen, vrije verkiezingen en afschaffing van de geheime politie. De Sovjet-Unie trok hierop haar troepen uit Boedapest terug. Hierna kondigde Nagy aan dat er een eind was gekomen aan het communisme in Hongarije en dat het land uit het Warschaupact trad. Rusland accepteerde dit niet stuurde opnieuw troepen en sloeg de opstand van 1956 neer. Een nieuwe regering onder János Kádár maakte van Hongarije opnieuw een Sovjet-satellietstaat. Veel Hongaren ontvluchtten eind 1956 hun land. Een en ander maakte grote indruk op het Westen en zette een domper op de hooggestemde verwachtingen die men van Sovjetleider Chroesjtsjov had.

Overzichtskaart Hongarije:

Het witte gebied is Hongaars sprekend en grote gebieden liggen dus buiten de huidige Hongaarse grenzen

3. Hongaarse opstand 1956

Onvrede en opstand

Uit de voorgeschiedenis blijkt dat er veel onvrede heerste bij de Hongaren en dat er zich mogelijkheden voordeden om die onvrede te uitten. Deze onvrede gold met name de gedwongen herstelbetalingen aan de Russen. Er werd opgeroepen tot het houden van vrije verkiezingen en beëindiging van de Russische overheersing. Dit alles heeft geleid tot de volksopstand van 1956. In de weken rond het einde van oktober en het begin van november 1956 speelden zich in de Hongaarse hoofdstad gebeurtenissen af die in het Europa van die jaren hun weerga niet kenden. Wat niemand, ook de deelnemers niet, voor mogelijk had gehouden, gebeurde. De stad kwam openlijk in opstand. Voor het oog van de wereld nog wel!

Beeld Stalin omvergeworpen

Op de middag van 23 oktober 1956 begon in Boedapest een spontane demonstratie bij de standbeelden van Sándor Petöfi² en József Bem³ aan weerszijden van de Donau. Men trok op naar het Stalin-plein waar het standbeeld van Stalin⁴ met vereende krachten omver werd gehaald. Vervolgens werd het gebouw van de radio belaagd. Er vielen schoten. Uiteindelijk werd het gebouw ingenomen.

Standbeeld Stalin omvergeworpen

De volgende dag werd door de Hongaarse partijleiding hulp ingeroepen van Sowjet-tanks die 's nachts de hoofdstad inrolden. De opstand escaleerde en op 25 oktober vond er een afschuwelijke schietpartij plaats op het parlamentsplein. Hierop riepen de Sowjetleiders de partijleiding van Hongarije terug naar Moskou.

Uit het Warschaupact?

Moskou benoemde Imre Nagy opnieuw tot tot premier. Deze beloofde bij zijn aantreden democratische hervormingen. Hij probeerde daarbij te schipperen tussen de stalinisten en de Russen enerzijds en de opstandelingen anderzijds. Onder druk van de opstandelingen kwam Nagy tot veel radicalere hervormingen dan hij waarschijnlijk gepland had. Zo werd Nagy hoofd van een opstandige regering. Na een week van straatgevechten waarbij de Russische troepen zich hadden teruggetrokken uit Boedapest kondigde Nagy op 30 oktober het einde van het eenpartijstelsel en uittrekking uit het Warschaupact. Ook schreef hij nieuwe verkiezingen uit. Daarbij deed hij een beroep op de mogelijkheden om Hongarijes zelfstandigheid te beschermen. In het buitenland vond Nagy's stap geen weerklank, maar in Hongarije zelf des te meer.

² Nationaal dichter en vrijheidsstrijder 1848 /49

³ Generaal van Hongaarse vrijheidsstrijd in 1848-49

⁴ Standbeeld Stalin omvergeworpen

De hiervoor geschetste ontwikkelingen betekende zo'n groot gezichtsverlies voor de Sovjet-Unie dat Chroestsjov besloot dat deze opstand moest worden neergeslagen. Opnieuw reden de tanks Boedapest binnen, nu vergezeld van infanterie en luchtmacht. Op 4 november kwamen de tanks⁵ aanrijden en op 11 november viel als laatste het industrie-eiland Csepel. Bij elkaar waren er volgens een officiële schatting uit die tijd aan Hongaarse zijde 2700 slachtoffers te betreuren.

De opstand neergeslagen

De opstandelingen waren ervan overtuigd dat ze voor een goede zaak hadden gestreden. Ondanks de militaire nederlaag was er een duidelijke morele overwinning behaald en men verwachtte dat de voorbije tijd hoe dan ook niet meer zou terugkeren.

De communisten werkten echter aan verdere consolidatie en ze liepen stad en land af om ex-opstandelingen in te rekenen en uit te horen. Ervan overtuigd dat hun morele gelijk en goede bedoelingen snel duidelijk zouden blijken verschaften de opstandelingen de volksrechters vaak uitvoerige en precieze informatie en leverden ze zich zo aan handen en voeten aan hun beulen uit.

Imre Nagy beging de fout om zich niet in een westerse ambassade in veiligheid te stellen. Hij begaf zich naar de Joegoslavische ambassade. Deze keuze heeft hij met zijn leven moeten bekopen. Hij werd uitgeleverd aan de communistische leiders en werd in 1958 op de binnenplaats van een gevangenis terecht gesteld.

Zo verliep de opstand en werd Hongarije weer in het machtsblok van de Sovjet-Unie getrokken.

⁵ Tanks in het straatbeeld van Boedapest

4. Historische kerkelijke contacten Nederland – Hongarije

In de voorgaande hoofdstukken werd een overzicht gegeven van de machtswisselingen die Hongarije heeft ondergaan. In dit hoofdstuk leest u de geschiedenis van de contacten die er waren tussen Nederlandse en Hongaarse kerken. We beginnen in 1526!

Reformatie in Hongarije

De slag bij Mohács in 1526 trof Hongarije op het moment, dat het gedachtengoed van de Reformatie het land al had bereikt, maar nog geen vaste voet had gekregen. Via reizende handelaars en studenten hadden Luthers geschriften hun weg naar Hongarije gevonden. In het algemeen stond men open voor ‘nieuwe leer’. Tegenstand van de Rooms-Katholieke Kerk kwam echter van de aartsbisschop van Esztergom die beval dat vanaf de kansels de pauselijke banbul tegen Luther moest worden voorgelezen. Maar door het ontbreken van een sterke centrale macht kwam het niet tot echte onderdrukking. Zo kreeg de Reformatie de kans zich verder uit te breiden.

Nadat de Reformatie in meerdere kerken (Luthers en Helvetisch) uiteenviel kwam er in Hongarije behoefte om de leer af te stemmen met wat er in het Westen werd gepubliceerd. Aan het einde van de 16^e eeuw was zo’n 80-90% van de Hongaren tot het protestantisme overgegaan. Het overgrote deel was gereformeerd geworden; een kleinere groep was luthers gebleven. Aan het begin van de 17^e eeuw kwam hierin een kentering. In die periode zijn de eerste contacten ontstaan tussen Hongarije en Nederland.

Universiteit Franeker

Studenten trokken vanuit Hongarije naar universiteiten in Duitsland om o.a. theologie te studeren. Heidelberg was een belangrijke universiteitsstad waar veel Hongaarse studenten naar toe gingen. Bij het uitbreken van de 30-jarige oorlog in 1622 werd Heidelberg echter zwaar getroffen. De belangrijke bibliotheek van Heidelberg werd als oorlogsbuit naar Rome overgebracht. Dit alles veroorzaakte een stroom van gereformeerde Hongaarse studenten die hun studie elders wilden voortzetten en o.a. naar Noord Nederland trokken. De universiteit van Franeker⁶ ontving in 1623 een eerste groep Hongaarse studenten. Tot 1811, toen de universiteit werd gesloten, kunnen er meer dan 1200 Hongaarse namen van Hongaarse studenten worden getraceerd die te Franeker hebben gestudeerd.

Admiraal de Ruyter

Hongarije werd in de 16^e en 17^e eeuw door de Turken en Habsburgers geregeerd. Door toenemende invloed van de (katholieke) Habsburgers kwam de vrijheid van godsdienst onder druk te staan. Hongaarse predikanten werden gedwongen over te gaan tot het katholicisme en werden voor de keuze gesteld: katholiek worden of emigreren. Sommigen weigerden om tot het katholicisme over te gaan en kozen voor emigratie. Een aantal van hen is afgevoerd naar Napels waar 26 van hen galeislaaf werden van de Spaanse onderkoning van Napels, de markies De Los Velez.

Admiraal de Ruyter, die sinds 1675 in de Middellandse Zee verbleef, kreeg opdracht van de Staten Generaal om deze predikanten te bevrijden. Op 11 februari 1676 worden de 26 predikanten vrijgelaten en komen zij aan boord van de vloot van De Ruyter. Via Zwitserland en Nederland zijn ze naar Engeland vertrokken.

Protestantse kringen in Hongarije gedenken dit feit nog steeds en in Debrecen in het oosten van Hongarije is een klein monument⁷ opgericht ter nagedachtenis hieraan.

⁶ In 1768 komen we de naam Bóka Sándor (Alexander) tegen als student te Franeker (voorvader András..?)

⁷ Monument van Michiel de Ruyter in Debrecen (pag. 8)

Monument van Michiel de Ruyter in Debrecen

Weerbare gereformeerde kerk

Ondanks alle vervolgingen was er aan het einde van de 17^e eeuw een in ledental sterk geslonken, maar wel weerbare gereformeerde kerk in Hongarije. Door het stichten van gereformeerde scholen en internaten ontstond een netwerk van goed opgeleide gereformeerden die ook een levendig contact met de buitenwereld onderhielden.

Tolerantie-edict

De invloed van de Rooms-Katholieke Kerk in de 18^e eeuw bleef groot. Er werd dwang uitgeoefend om mensen te laten overgaan naar de roomse kerk. Zonder toestemming van de staat kon er geen synode worden gehouden. De overheid financierde rooms-katholieke bekeringscampagnes. Er waren beperkingen voor gemengde huwelijken. Buitenlandse studiereizen werden bemoeilijkt. Ook kwam er censuur op boeken en geschriften. Zo werd de Heidelbergse Catechismus verboden omdat er beledigende uitdrukkingen in zouden staan. Pas in 1781 kwam hierin een zekere verandering door het aanvaarden van het z.g. Tolerantie-edict waarin gewetensdwang in geloofszaken werd afgewezen. Gereformeerde christenen kregen nu toestemming om kerken te bouwen, predikanten te beroepen en eigen scholen te stichten. Maar dit alles onder strenge voorwaarden. Toch was het enthousiasme groot onder de gereformeerde protestanten in Hongarije. Op allerlei plaatsen werden weer kerken gebouwd – nu mocht het weer! Er werd weer aan zending en opbouwwerk gedaan, zoals in Moravië en Bohemen.

Internationale contacten

In de loop van de 19^e eeuw kwam er werkelijke gelijkheid van de historische kerken tot stand. Echter deze eeuw kenmerkte zich door grote politieke woelingen. Het Hongaarse volk kwam in opstand (1848-49) tegen de Oostenrijk-Habsburgse heersers. Deze opstand werd echter bloedig neergeslagen. Door al deze gebeurtenissen kwam de kerk nauwelijks toe aan de eigen kerkelijke organisatie. In de tweede helft van de 19^e eeuw kwamen er gelukkig weer nieuwe impulsen vanuit het buitenland. Vooral door de Innere Mission kregen bijvoorbeeld evangelisatie, barmhartigheidswerk en bijbelkringen hernieuwde aandacht. En zo kwamen ook de internationale contacten weer op gang o.a. door aansluiting bij de internationale Bond voor verspreiding van de Heilige Schrift en bij internationale studenten organisaties.

Wereldoorlogen

De 20e eeuw werd gedomineerd door de twee wereldoorlogen. Ook voor het Hongaarse volk hadden deze oorlogen grote gevolgen. Bij de vrede van Versaille (het verdrag van Trianon) werd het grondgebied van Hongarije tot één derde van haar oorspronkelijke omvang teruggebracht. De gereformeerde kerk werd hierdoor voor de helft teruggebracht in ledental en aantal gemeenten. In Hongarije had dit tot gevolg dat er gevoelens van nationalisme werden aangewakkerd. Theologische invloeden vanuit het westen drongen in Hongarije door. De theologen Karl Barth en vooral Abraham Kuiper met zijn krachtige gereformeerde zelfbewustzijn vonden veel weerklank. Via het tijdschrift 'De Hongaarse Heraut' probeerde men de relatie tussen Nederland en Hongarije te versterken.

Het zonder meer overplanten van Kuipers ideeën naar de kerk van Hongarije bleek echter niet haalbaar. De kerkstructuur van de gereformeerde kerken van Hongarije en Nederland bleken daarvoor te verschillend. Toen brak de Tweede Wereldoorlog aan. In hoofdstuk 2 is daarover reeds het een en ander gezegd.

Communistische doctrine

De moeilijke oorlogsperiode liep voor Hongarije uit op de communistische periode met als dieptepunt de opstand van 1956.

Kerkelijke zaken werden in een staatsbureau ondergebracht waarin regering en kerkleiding de gang van zaken in de kerk tot in details volgde. Zo werd de kerkleiding door de staat min of meer ingepakt; de kerkleiding vertegenwoordigde niet de kerk bij de overheid, maar zij vertegenwoordigde de staat in de kerk. In binnen- en buitenland werd de indruk gewekt dat er in Hongarije godsdienstvrijheid was. Maar de mogelijkheden voor de predikanten om hun werk te doen werden steeds verder ingeperkt. Wie 'meelevend' christen wilde zijn werd al snel in een geïsoleerde positie gemanoeuvreed. Hierdoor verloor de kerk steeds meer haar plaats in het publieke leven.

Binnen de kerk werden hiertegen waarschuwend stemmen vernomen die benadrukten dat het communisme principieel atheïstisch en materialistisch is. Menselijke vrijheid zou immers voor het communisme pas denkbaar zijn wanneer kerk en religie waren verdwenen.

Predikanten die zo dachten en spraken werden door staat en kerkleiding zo mogelijk buiten spel gezet.

Contacten Hongarije - Nederland

Kerkelijke contacten tussen Hongarije en Nederland zijn ook in deze periode blijven bestaan. Aanvankelijk werden deze schriftelijk onderhouden maar na verloop van tijd bleek het mogelijk om elkaar ook weer daadwerkelijk te ontmoeten. Eind jaren '60 van de vorige eeuw begon Nederland zich weer enigszins te herstellen van de Tweede Wereldoorlog en begon de welvaart wat toe te nemen.

In die periode ontstond het Hongarije werk waarbij vanuit de diverse Gereformeerde kerken in Nederland de banden met de Gereformeerde kerken van Hongarije opnieuw werden versterkt.

5. Hongarijewerk 1972-2012

Voorgeschiedenis

De kerkelijke contacten tussen Hongarije en Nederland bleven, ondanks de barrière die door het 'ijzeren gordijn' tussen Oost- en West-Europa was opgeworpen, na de Tweede Wereldoorlog bestaan. Meerdere organisaties en stichtingen zijn hierin actief geweest. Maar er ontstonden in de diverse kerken ook veel particuliere initiatieven. In de Nederlands Gereformeerde kerken was Jan van Veelen (1915 – 1997) zeer betrokken bij dit werk. Hij was in die tijd lid van de NGK Rotterdam - Overschie en woonachtig in Capelle a/d IJssel. Zo werd rond 1970 contact gelegd met de Hongaarse predikant ds. Nagy Ernő in Tapolcefő in de omgeving van Pápa. Deze predikant en zijn gemeente werden door de NGK van Rotterdam Overschie gesteund. Al snel volgden reizen naar Hongarije die, hoewel met grote beperkingen, toch weer mogelijk werden. In 1971 heeft de opsteller van dit verhaal een eerste reis naar Hongarije gemaakt en daarbij o.a. ds. Nagy Ernő bezocht. Het is tegenwoordig niet meer voor te stellen maar een reis naar Hongarije betekende in die tijd dat er nauwelijk meer contact mogelijk was met het thuisfront. Telefoonverbindingen waren schaars en werden gecontroleerd. Je moest je melden bij de plaatselijke politie om het adres op te geven waar je overnachtte en daarbij moest je uitgebreid het doel van je bezoek omschrijven. Tijdens de reis van 1971 ben ik dit een keer vergeten te melden en werd ik bij de grens naar Roemenië aan een verhoor onderworpen en pas na urenlang ophoud doorgelaten. De predikant waar ik had overnacht heeft daar wel de nodige problemen mee gekregen en een forse boete moeten betalen. Ik heb dat later gelukkig weer allemaal recht kunnen trekken. Zo kwamen er al snel andere predikanten in beeld die eveneens allemaal in vrij moeilijke omstandigheden verkeerden. Het netwerk in Hongarije breide zich uit en het werk groeide zodanig dat al snel andere gemeenten moesten worden ingeschakeld. Jan van Veelen kreeg via zijn netwerk contact met ds. Bóka András te Újpetre in Zuid-Hongarije en verzocht de NGK te Barendrecht om om de zorg van deze predikant en zijn gemeente voor haar rekening te nemen.

Ds. Bóka en Barendrecht

Voor veel gemeenteleden van Barendrecht lag de oorlogstijd van 1940-45 nog vers in het geheugen. Met de dreiging van het communisme en de 'koude oorlog' in het achterhoofd waren veel gemeenteleden zeer begaan met de positie van de Hongaarse kerk. De christelijke pers melde doorlopend over tegenwerking en beperking van de christelijke vrijheid in Oost Europa. Ook de beelden van de opstand van 1956 waren nog niet vergeten. In Barendrecht werd al snel een Hongarije Commissie⁸ gevormd die de zorg voor dit Hongaarse predikantsgezin wilde gaan organiseren. Zo ontstond in 1972 het Hongarijewerk en kwam het gezin van ds. Bóka András⁹ uit Újpetre in beeld. In 1972 (dus ruim 40 jaar geleden) ontstond een levendig contact tussen ds. Bóka en onze gemeente. Brieven en kaarten met informatie en groeten werden over en weer verzonden. De Hongarije commissie verzorgde allerlei acties van het verzenden van bijbels en kleding tot hulp bij het vervangen van de auto van ds. Bóka. In die tijd had hij een oude Trabant waaraan hij zelf alle reparaties en onderhoud moest verrichten. Omdat het gezin van de familie Bóka snel groeide was er zeker aan kleding en financiële ondersteuning grote behoefte.

⁸ De kerkenraad nam 15.03.1971 het initiatief tot benoeming van een contactcommissie hulp Hongaarse broederschap

⁹In de notulen van de kerkenraad wordt ds. Bóka voor het eerst vermeld in juni 1973 als 'onze' Hongaarse predikant, hij zal dan in juli onze gemeente bezoeken

Bemoediging

Naast geestelijke bemoediging waren er ook materiële zaken die de aandacht verdienden. De omstandigheden in Oost-Europa waren zeer achtergebleven bij die van het Westen. Het communisme propageerde het beginsel dat man en vrouw gelijk moesten zijn en dat beiden ook actief zijn op de arbeidsmarkt. Dit had ook gevolgen voor de samenstelling van het gezin. Een gezinssituatie met meer dan één of twee kinderen was niet alleen ongebruikelijk maar gewoon onbetaalbaar. Dit maakte het voor het gezin van de familie Bóka niet eenvoudiger want het gezin bestond in die dagen reeds uit 5 kinderen en het gezin groeide snel. Het was uitgesloten dat in het gezin van ds. Bóka man en vrouw beiden een baan zouden hebben, wie moest er anders voor de kinderen zorgen? Voor het Hongarije Comité was er aanleiding genoeg om dit gezin zowel geestelijke als materieel te bemoedigen, voor het gezin te bidden en om het heen te staan en ook van kleding te voorzien.

De Hongarije commissie (comité?)

De Hongarije Commissie bestond naast de diakenen aanvankelijk uit 3 personen: de broeders B. Wielenga¹⁰ en M.G. van der Graaf en zuster de Ruyter. Na vertrek van B. Wielenga en zr. de Ruyter zijn deze plaatsen ingenomen door zr. Van der Linden en broeder F. Nabers. Aanvankelijk zorgde zr. de Ruyter voor de financiën maar al snel heeft de diaconie deze taak overgenomen.¹¹ Broeder Nabers, samen met zijn vrouw, werden de drijvende kracht van dit werk en reisden regelmatig naar Hongarije wat zeker vóór de z.g. ‘Wende’ in 1989 de nodige spanningen met zich meebracht. In 1985 werd het broeder Nabers en zijn vrouw te zwaar om opnieuw naar Hongarije af te reizen, om die reden hebben zij hun taak als contactpersoon Hongarije opgegeven. Broeder B. van Driel is sindsdien contactpersoon voor het Hongarijewerk. Het is u wellicht opgevallen dat er regelmatig over de Hongarije “Commissie” wordt gesproken. Aanvankelijk was dit ook de benaming die door de kerkenraad werd gehanteerd. In 1984 heeft de kerkenraad een verzoek aan de diverse kerkelijke commissies gedaan om te inventariseren wie er zoal aan het werk was binnen de gemeente en wie aanspreekpunt daarvoor was. Dit gaf aanleiding tot een reactie vanuit het Hongarijewerk dat verslagen in tot Dienstbetoon altijd werd ondertekend met F.N. (F. Nabers) of het “Hongarije comité”! Het werd een wat formele briefwisseling waarin de voor- en nadelen van commissies en comités werden uitgewisseld. Toch moeten we de waarschuwing van de kerkenraad van destijds in de oren knopen; “*Men begint enthousiast aan een bepaald doel. Dit kan later echter onvermijdelijk weer een verschuiving in de waardering van het gestelde doel opleveren. Is de Hongaarse broederschap daarmee gebaat?*” We zien dat de waardering op dit moment veel meer vanuit de langdurige relatie met de familie Bóka wordt benaderd en minder vanuit de achterstandspositie van waaruit destijds het Hongarijewerk is ontstaan. Maar of het nu commissie of comité heet het werk heeft al meer dan 40 jaar voortgang gevonden en dat is bijzonder.

Wie is Ds. András Bóka?

De familie Bóka stamt uit een oud Hongaars geslacht dat veel theologen en juristen heeft voortgebracht. Een verre voorvader van ds. Bóka, Bóka Mihály, heeft in 1663 een zogenaamde Armalis (*ridderdecreet*) van de koning ontvangen. Zijn achterkleinzoon, Bóka András, was predikant in Oost-Hongarije. Mogelijk dat deze een zoon had, Bóka Sándor, die omstreeks 1768 in Franeker studeerde. We kunnen dat helaas niet met volle zekerheid vaststellen. De vader van András Bóka had ook graag theologie willen studeren maar hij moest rechten gaan doen. Hij had aanvankelijk een hoge functie bij de belastingdienst. Na de

¹⁰ Inmiddels emeritus zendingspredikant te Zuid-Afrika

¹¹ Informatie uit brief M.G. van der Graaf d.d. 09.04.1984 (zie bijlage 1)

Tweede Wereldoorlog nam de druk van het comunisme in Hongarije toe en wie zich daar niet mee kon verenigen kon moeilijkheden verwachten. Zo werd de vader van Ds. Bóka als arbeider in een fabriek te werk gesteld. Ook was hij geruime tijd werkeloos. Tenslotte kon hij zijn talenten weer wat meer benutten als kwaliteitsbewaker. In dit gezin werd in 1937 Bóka András¹² geboren te Budapest. András was de enige zoon in het gezin, hij had nog een jongere zuster. Zijn lagere schooltijd werd gedomineerd door de omstandigheden van de Tweede Wereldoorlog. Vervolgens kwam al snel het communisme waarin de arbeidersklasse werd verheerlijkt en alles wat met godsdienst en kerk te maken had met grote argwaan werd bekeken. Na zijn opleiding op het Gymnasium te Budapest besloot András zich toch in te schrijven aan de Theologische Universiteit van Budapest. Zijn ambitie om predikant te worden stond dus haaks op de heersende communistische opvattingen. Een opleiding tot ingenieur was beter in de smaak gevallen en had ook qua verdienste beter gescoord.

Wie is Ildikó?

András ontmoette in Budapest Ildikó. Zij werd geboren in 1943 in het deel van Servië dat destijds tot Hongarije behoorde. Zij kwam uit een gezin met zes kinderen, drie broers en drie zussen. Het gezin moest uit haar geboorteplaats vluchten en zijn toen naar het Hongaarse deel van Roemenië (Transylvanië / Siebenbürgen) vertrokken. Ook vandaar moest het gezin weer verder trekken om zich uiteindelijk in Budapest te vestigen. Als vluchteling werd het gezin geplaatst in zeer gebrekkige huisvesting waar voorzieningen als drinkwater, elektrisch en verwarming ontbraken. Evenals bij de vader van ds. Bóka liep ook de vader van Ildikó niet in de pas met de communisten. In zijn werk als technicus van de PTT werd hij al snel achteruit gezet.

Op 16-jarige leeftijd ontmoette Ildikó haar toekomstige echtgenoot voor het eerst. Dat moet ergens in 1959 zijn geweest. De opstand van 1956 lag dus nog vers in hun geheugen. Ildikó vertelt dat haar broer door het communistische regiem zwaar is gemarteld. Ook heeft hij jaren in de gevangenis gezeten. Zijn verdere leven is daardoor verwoest. Zowel voor András als voor Ildikó was dit een uiterst zwarte periode in hun bestaan.

Ondanks die moeilijke omstandigheden zijn zij op 16 juni 1962 te Budapest getrouwd¹³. Ds. Bóka kreeg al gauw een beroep in een kleine plattelands gemeente (150 zielen) genaamd Bűrös-Várad. Daar zijn de oudste vier kinderen geboren. De pastorie was vrij primitief en beschikte niet over drinkwater¹⁴ en stroom. Bezoeken aan gemeenteleden werden per fiets afgelegd. Enige tijd later kreeg ds. Bóka pas de beschikking over een motor. De geboorte van de eerste vier kinderen vond in een streekziekenhuis plaats dat 12 km verderop was gelegen. Ildikó vertelde dat bij één van die geboorten de ziekenwagen niet op kwam dagen waarop András haar achterop de motor naar het ziekenhuis heeft vervoerd.

¹² In Hongarije noemt men eerst de familienaam en daarna de voornaam

¹³ Zie huwelijksfoto (pag. 13)

¹⁴ Zie foto waar Ildikó water uit de put moet scheppen (pag. 14)

Ildikó bij de waterput

Groeiend predikantsgezin te Újpetre

In 1967 werd ds. Bóka beroepen in Újpetre in de provincie Baranya nabij de stad Pécs. De pastorie was in karakteristieke Hongaarse stijl gebouwd waarbij naast de woning ook de kerkzaal deel uitmaakte van het gebouw¹⁵. Tot een jaar na zijn emeritering in 2007 heeft ds. Bóka daar gewoond. In dit huis zijn de overige 6 kinderen geboren. Dit grote gezin met 10 kinderen was een opmerkelijk verschijnsel in Hongarije waar veelal 1 á 2 kinderen per gezin gewoon was. De namen van die kinderen zijn: Levente (1963), Koppány (1964), Emese (1965), Zsombor (1967), Bence (1969), Réka (1970), Áron (1974), Emöke (1978), Lehel-Álmos (1980), Csillag (1982).

Kerkzaal Újpetre

Barendrecht - Újpetre

Het contact tussen de kerken van Barendrecht en Újpetre ontstond toen het gezin van ds. Bóka reeds uit 8 personen bestond. In deze periode was het reizen naar Oost-Europa wel mogelijk maar beslist niet vanzelfsprekend. Omgekeerd was het zeer uitzonderlijk dat mensen vanuit Oost-Europa naar westerse landen konden reizen. Het was dan ook bijzonder dat ds. Bóka in 1973 toestemming kreeg van de Hongaarse autoriteiten om Nederland te bezoeken, hij logeerde tijdens dit bezoek in Barendrecht bij de familie Kuiper. Foeke Kuiper herinnert

¹⁵ Zie foto pastorie (voorpagina) en kerkzaal in Újpetre (pag. 14)

zich via zijn gastenboek dat ds. Bóka in juli 1973 voor de eerste keer bij hem logeerde. Met veel pijn en moeite had hij toestemming gekregen om buiten Hongarije te reizen. Foeke Kuiper memoreert dat zij tijdens dit bezoek een uitstapje maakten naar het strand in West Kapelle waarbij Ildikó voor het eerst de zee zag. Ildikó was zo enthousiast bij het zien van zoveel water dat zij prompt de branding in liep en bijna door de golven omver werd gegooid. Na de “Wende” in 1989 werd het grensverkeer aanzienlijk vereenvoudigd. Na die tijd heeft de familie Bóka nog regelmatig onze gemeente bezocht o.a. in 1993 toen hij met 3 kinderen opnieuw bij de familie Kuiper heeft gelogeed.

Omstandigheden in de provincie Baranya

We onderscheiden de periode vóór de “Wende” toen het machtsblok van het Warschaupact nog volop overeind stond. Met de keuze die ds. Bóka destijds maakte om naar het afgelegen Baranya te vertrekken koos hij voor “een moeilijke weg”. In een interview¹⁶ in het jubileumnummer van het blad “Helpende handen” in 2001 vertelt hij daarover. Baranya was van ouds een rijk gebied met trotse boeren dat in de communistische tijd in snel tempo is verarmd. Doordat Baranya ver van Budapest was gelegen en de vertegenwoordiger van de overheid het de predikanten niet moeilijk maakte was er veel mogelijk o.a. ook de opbouw van buitenlandse contacten. Vanuit die contacten kon er ook hulp geboden worden aan het nabij gelegen Roemenië waar het regiem van Ceausescu zwaar op de bevolking drukte. Ook hier hebben de Nederlandse contacten een rol gespeeld.

Ds. Bóka vertelt in het interview van de samenwerking met andere predikanten in die omgeving om door de verkondiging van het christelijk geloof een opwekking te bewerkstelligen. Veel gebed, aandacht voor het jeugdwerk en gemeenteopbouw. Christelijk jeugdwerk was in die dagen streng verboden. De jeugd moest opgroeien in een samenleving zonder God, dat was het ideaal van het communisme en zo leiden zij de jeugd ook op. Doordat er jeugdgroepen¹⁷ vanuit Nederland naar Hongarije trokken werden jongeren in Hongarije enthousiast gemaakt. Ds. Bóka organiseerde jeugdconferenties, illegaal, in de bossen of in leegstaande pastorieën¹⁸. Ondanks alle druk die vanuit de overheid op christelijke organisaties werd uitgeoefend werd er ondergronds veel gedaan om jongeren van het evangelie te vertellen en ze te doen groeien in het geloof dat Jezus Christus onze redder en verlosser is.

Voormalig jeugdkamp in de bossen

¹⁶ Zie bijlage 1, Interview ds. Bóka

¹⁷ Zie bijlage 2, samenvatting art. uit Opbouw jaargang 56 nr. 16 van ds. Ton Vos

¹⁸ Zie foto verwaarloosd jeugdkamp (pag.15) en kerk en pastorie Kistotfalu (pag.16)

Kerk en pastorie Kistótfalu

Oorlog en vluchtelingen

Na de “Wende “ kwam er oorlog in de Balkan. Újpetre ligt dicht bij de Joegoslavische grens waar de oorlog hoorbaar en zichtbaar werd gevoerd. Baranya kreeg te maken met grote aantallen vluchtelingen die naar het veilige Hongarije uitweken. Opnieuw werd er een taak voor ds. Bóka op zijn weg geplaatst. Als voorzitter (superintendent) van de classis Baranya kwam er in die dagen veel op hem af. Na aanvankelijke aarzeling om het vluchtelingen vraagstuk op te pakken werd ds. Bóka bepaald bij de opdracht door onze Heiland zelf gegeven in het Mattheusevangelie “Geef gij hun te eten”. Vanuit die opdracht heeft hij al zijn tijd en energie gestoken om deze vluchtelingen materiële en geestelijke hulp te verlenen. Er werden vluchtelingen kampen opgezet. De pastorie in Kistótfalu werd open gesteld om vluchtelingen op te vangen. Er werd kleding, eten en geld beschikbaar gesteld. Dit werk heeft ds. Bóka als één van de meest zegenrijke jaren in zijn ambtelijk werk mogen ervaren.

Kerkbouw in Kozármisleny

We spreken steeds van de Gereformeerde kerk van Újpetre, dat was de standplaats van ds. Bóka. Maar tengevolge van de ontvolking en het heersende regime werden in vacante gemeenten geen predikanten meer beroepen. Zo diende ds. Bóka naast Újpetre ook diverse andere gemeenten; Vókány, Peterd, Kiskassa, Kistotfalu en Kozármisleny. Het was geen uitzondering dat er op een zondag 4 á 5 maal in de verschillende gemeenten gepreekt moest worden. Diverse malen heb ik zo’n zondag van de predikant meegemaakt en ik kan u verzekeren dat dit geen rustdag was. Toch was het altijd bemoedigend om bij deze diensten aanwezig te zijn. Tijdens de dienst werden de Psalmen gezongen op de bekende geneefse melodieën. Ondanks de onbekende woorden wist je je door de bekende melodie met elkaar verbonden. Aan het einde van zijn loopbaan constateerde ds. Bóka dat de kerk van Kozármisleny die dicht bij de stad Pécs is gelegen in ledental sterk toenam. Dat was voor ds. Bóka aanleiding om actie te voeren om daar een nieuwe kerk te bouwen. Om zo ook zichtbaar te maken dat Gods Woord ondanks onderdrukking en achteruitzetting levend blijft. Deze kerk is er inderdaad gekomen en ik mocht het genoeg hebben om bij de feestelijke opening

aanwezig te zijn¹⁹. Eigenlijk werd hiermee het predikantschap van ds. Bóka afgesloten. Het kan eigenlijk niet beter. Na moeilijke jaren van onderdrukking en achteruitzetting een nieuw kerkgebouw openen waar een groeiende en levende gemeente van Jezus Christus kan samenkomen.

Inwijding kerk te Kozármisleny

Gezondheid en emeritering

Ook de periode na de emeritering van ds. Bóka leverde weer nieuwe onzekerheden op. In de gemeente van Kozármisleny werd een nieuwe predikant, ds. Végh Barna, beroepen die vrij kort na zijn aanstelling is overleden. Tengevolge daarvan werd ds. Bóka, inmiddels 72 jaar oud, verzocht om in die gemeente extra preekbeurten te verzorgen. Inmiddels zijn er zowel in Kozármisleny als in Újpetre nieuwe predikanten beroepen. Maar daarmee is er ook een einde gekomen aan het wonen in de pastorie van Újpetre, deze moest worden verlaten. Een huis kopen of huren? In beide gevallen was het pensioen volstrekt ontoereikend om behoorlijke huisvesting voor ds. Bóka en zijn vrouw te bekostigen. Gelukkig waren er Hollandse vrienden die elders een huis in Hongarije bewoonden. Deze familie heeft een woning in Vókány met annex nog een extra zomerhuisje aangekocht en daarbij afgesproken dat de familie Bóka daar voor onbepaalde tijd mag blijven wonen.

Werk en spanningen hebben hun tol geëist ten aanzien van de gezondheid van ds. Bóka. Hij kreeg te maken met hartproblemen die in 2011 zodanig zwaar werden dat hij daartoe een open hart operatie moest ondergaan in het ziekenhuis van Pécs. Na langdurige revalidatie is er gelukkig voldoende herstel opgetreden. Ds. Bóka vertelt dat hij deze moeilijke tijd in vertrouwen op zijn Heer en Heiland heeft doorgemaakt.

¹⁹ Zie foto kerk Kozármisleny tijdens de inwijding (pag.17)

Tenslotte

Tijdens ons laatste bezoek aan ds. Bóka en zijn vrouw in oktober 2012 hebben we vele herinneringen opgehaald. Er is veel gebeurd in de afgelopen jaren. Het communisme is verdwenen en dat heeft veel goeds gebracht. Toch zijn de omstandigheden in Hongarije niet alleen maar verbeterd. De familie Bóka moet nog steeds van beperkte middelen rondkomen en het is goed dat er nog steeds vanuit Nederland ondersteuning mogelijk is.

Wanneer ik terugkijk op zoveel momenten dat we, of in Nederland of in Hongarije, elkaar mochten ontmoeten dan treft het me dat we over en weer veel voor elkaar hebben mogen betekenen. De bijzondere band die eeuwenlang tussen Hongarije en Nederland bestaat heeft voor onze gemeenten in de afgelopen 40 jaar concreet inhoud gekregen. Daarbij mogen we de hoop uitspreken dat deze band zal blijven bestaan.

Ik wil besluiten met een gedeelte uit de Bijbel dat ds. Bóka onze gemeente toewenst in zijn brief van december 1972 en dat in TDB 1973²⁰ werd opgenomen, nl. Kolossenzen 1: 19 t/m 21:

19 Want het is des Vaders welbehagen geweest, dat in Hem al de volheid wonen zou;

20 En dat Hij, door Hem vrede gemaakt hebbende door het bloed Zijns kruises, door Hem, zeg ik, alle dingen verzoenen zou tot Zichzelven, hetzij de dingen, die op de aarde, hetzij de dingen die in de hemelen zijn.

21 En Hij heeft u, die eertijds vervreemd waart, en vijanden door het verstand in de boze werken, nu ook verzoend.

²⁰ Zie bijlagen 4 en 5 (TDB van 1973 en 2012)

Rotterdam, 9 April 1984

Aan de Raad der Ned. Gereformeerde Kerk te Barendrecht.

Weleerwaarde en Eerwaarde Broeders,

Naar aanleiding van Uw schrijven gericht aan diverse commissies van de Ned.Gereformeerde Kerk te Barendrecht, en ook gericht aan de Hongarye-commissie, blijken er enkele misverstanden te bestaan ten aanzien van het werk voor Hongarye.

Op de vergadering van 29/3 1984 van het Hongarye comité bleken de broeders diakenen Bennis, Koedoot en van Meeuwen uittreksels van notulen te hebben uit de jaren 1971 en '72, waar in vermeld staat "benoeming van de leden van de Hongarye-commissie" door de kerkeraad. Mogen wij U in chronologische volgorde wat feiten geven. De eerste leden van het Hongarye comité waren zuster De Ruyter en de broeders B.Wielenga en v. d. Graaf. Hoe de "benoeming" van de eerste twee is geschied, is ons niet bekend, ondergetekende is gevraagd door Ds. W. Rietkerk op een bijeenkomst van gemeenteleden om te komen tot oprichting van Bijbelkringen, als volgt: "Wilt U meehelpen aan het werk van Hongarye?"

Zuster De Ruyter legde haar werk neer na circa 2 jaar, en broeder Wielenga vertrok uit de Gemeente. Er ontstond een hiaat. Broeder van Veelen uit Capelle was door de kerk van Overschie betrokken bij het werk van Hongarye. Zuster van der Linden uit Barendrecht op bezoek bij Mevr. van Veelen werd warm gemaakt voor dit werk, en zó werd zij hierbij betrokken: een vrijwillig toegevoegd lid van het Hongarye comité.

Broeder Nabers was reeds naar Hongarye geweest voor persoonlijk contact met Ds.Boka, en br. Nabers nam de plaats in van zuster de Ruyter wat betreft contactadres en correspondentieadres. Op initiatief van br. van Veelen kwam het Hongarye comité bijeen met de broeders diakenen vanwege de financiële nood in Hongarye. De brs. diakenen namen het financiële werk van zuster de Ruyter over. Van een benoeming door de kerkeraad is noch mondeling noch schriftelijk ooit iets meegedeeld. De artikelen van br. Nabers in "Tot Dienst betoon" werden altijd ondertekend door F.N. of het Hongarye comité. Van een "commissie" hebben wij helaas geen weet.

Wèl zijn wij sterk voor een goede verstandhouding en een goed contact met de kerkeraad, hetgeen ons inziens geschied door de brs. diakenen en de veelvuldige publicaties van br. Nabers in Tot Dienstbetoon.

Hopend U hiermee van dienst te zijn, met hoogachting en broedergroet, namens het Hongarye comité.

M.G. van der Graaf

Bóka Andras, Hongarije: 'Misschien kunnen we ooit Nederland helpen' 15 maart 2001

'We moeten wat doen', dacht hij, toen in 1991 de oorlog tussen Joegoslavië en Kroatië uitbrak, dat deel van de Balkan in diepe ellende werd gedompeld en een gigantische vluchtelingenstroom op gang bracht. Maar het bleef aanvankelijk bij die gedachte en hij deed niets. Waarom niet? Hij vond het gevaarlijk, hij was bang, maar ten diepste wilde hij niet. Tot hij nadrukkelijk werd bepaald bij de opdracht van Jezus in het Mattheüsevangelie: 'Geef gij hun te eten.' "Toen heb ik heel duidelijk de leiding van God ervaren en wist ik wat we moesten doen."

Ds. Bóka Andras (64) uit Üjpetre, een dorp in de nabijheid van de Joegoslavische grens, herinnert zich nog als de dag van gisteren zijn betrokkenheid bij het Balkandrama. Nadat hij ontwijfelbaar Gods opdracht had verstaan, stortte hij zich met vele anderen in het werk ten behoeve van de vluchtelingen. In die tijd deden meer dan 15.000 op drift geraakte mensen in zijn gebied een beroep op materiële en geestelijke hulp. Hij bracht ze onder in vluchtelingenkampen, voorzag ze van voedsel, kleding, geld en warmte in de wintermaanden.

Twee predikanten zorgden voor de geestelijke bijstand van de oorlogsslachtoffers: Kettös Janos en Varga György. Zij bezochten de Kroatische vluchtelingen tot in landen buiten het Oostblok toe. "Deze jaren zijn voor mij en mijn medewerkers de mooiste in mijn ambtelijk werk geweest, met erg veel zegen", zegt hij. "Dagelijks hebben we de leiding van God ervaren."

'Moeilijke weg'

Bóka Andras is veertig jaar predikant, dient van 1967 af de gemeente van Üjpetre en is sinds het begin van de jaren negentig de 'espéres' (voorzitter van de classis) in dit deel van Hongarije. Zijn contacten met Nederland dateren al vanaf het eind van de jaren zestig, toen een kerkelijke gemeente in Barendrecht zijn gemeente en zijn gezin adopteerde. Zijn contacten met Stichting Hulp Oost-Europa ontstonden in 1990 toen in Hongarije door Harkai Ferenc en anderen de 'Admiral de Ruyter Miszió' werd opgericht, een missionaire hulporganisatie waarvan de naam een eerbetoon is aan de Nederlandse admiraal die 325 jaar geleden Hongaarse predikanten van de galeien bevrijdde.

Door te kiezen voor Baranja, zoals het gebied waar hij woont en werkt heet, "koos ik voor een moeilijke weg." In Baranja, sinds mensenheugenis een rijk gebied met trotse boeren, voltrok zich onder het communisme een snelle verarming, jongeren trokken naar de stad, oude gemeenteleden bleven, en zo ontvolkte het gebied in een snel tempo. Die bevolkingsafname had zich overigens al aan het begin van de

jaren twintig ingezet, toen de boeren er uit louter materieel oogpunt -vererving- voor kozen om niet meer dan één kind te hebben.

'Opwekking'

"Met enkele enthousiaste mensen, tien tot twaalf, gingen we naar Baranja om daar door ons geloof een opwekking te bewerkstelligen. Wij waren niet bang. Met zes predikanten kwamen we elke maand bij elkaar om te studeren en te bidden, we deden jeugdwerk en gemeenteopbouw. Of dat gevaarlijk was? Ach, we dachten: ze kunnen ons toch niet wegsturen, want een ander verbanningsoord dan Baranja is er niet! We hebben goed werk kunnen doen. De regering zat in Budapest, ver bij ons vandaan. De vertegenwoordiger van de overheid die de kerk moest controleren, was een intelligente man die het ons niet moeilijk maakte. Daardoor konden wij meer contacten met het buitenland opbouwen dan anders mogelijk was geweest. Zo konden we in de moeilijke Ceausescu-jaren, toen er honger werd geleden in Roemenië, onze zusterclassis daar helpen. En we konden onze vrienden ook laten kennismaken met onze Nederlandse contacten."

"Vanaf 1976 kwamen groepen Nederlandse jongeren naar Hongarije. Die contacten zijn behouden. Een belangrijk doel van ons was mensen enthousiast maken voor Oost-Europa. In Hongarije was jeugdwerk in die tijd streng verboden. De jeugd was de hoop van het communisme, want die was immers godloos opgegroeid?! We organiseerden jeugdconferenties, illegaal, in de bossen of in leegstaande pastorieën in kleine gemeenten."

Twee vruchten

"Vanaf 1990 hebben we twee belangrijke vruchten van onze buitenlandse contacten, in het bijzonder die met Nederland ervaren: bij de hulpverlening tijdens de Joegoslavische burgeroorlog en bij de opbouw van het christelijk onderwijs na de Wende. De scholen in Pécs en Siklós hebben goede contacten met scholen in Sprang-Capelle en Zwolle."

De ontwikkeling van het christelijk onderwijs en de terugkeer van de bevolking uit de steden naar het platteland, stelt weer andere eisen aan het werk van Bóka Andras; de sterke teruggang van het aantal kerkgemeenten -100 voor de Tweede Wereldoorlog, nog 30 nu- eveneens. "Wat kunnen we behouden, wat niet meer?"

Wat is voor de espéres uit Baranja het waardevolle van contacten over de grenzen? "Betere levensomstandigheden", zegt hij, "maar alleen materiële contacten zijn te mager. Geestelijke contacten zijn voor ons minstens zo belangrijk. Het is noodzakelijk dat mensen kennismaken met eikaars culturen. Voor ons is extra belangrijk te weten dat mensen met ons meeleven, voor ons bidden en dat we samen de Psalmen kunnen zingen. Hongarije is nu nog een arm land, maar het ontwikkelt zich. Misschien komt er ooit een tijd dat wij Nederland kunnen helpen!"

Een ontmoeting met de Hongaarse gereformeerden de eeuwen door

Wonderlijk vreemd en vertrouwd Ton Vos

Mijn eerste kennismaking met Hongarije en de Gereformeerde kerk daar was tijdens een jongerenreis in 1983.

Die ontmoeting heeft diepe indruk gemaakt. Uiteraard werd die mede bepaald doordat in die tijd de kerk door de communistische overheid werd onderdrukt. Wanneer je de zwaarbeveiligde grens naar het westen had genomen, had je het gevoel je Hongaarse vrienden in een gevangenis achter te laten. Maar er was meer dat vreemd voor ons was.

AKTIE HONGARIJE.

Van Ds. Boka is bericht binnengekomen, dat hij de aan hem gezonden pakketten omstreeks half december 1972 heeft ontvangen.

Hij, zijn vrouw en kinderen zijn allen zeer blij met de nuttige geschenken, die ze mochten ontvangen. Alles kwam zeer goed van pas.

In zijn brief zegt Ds. Boka de hele gemeente van Barendrecht hartelijk dank voor al de goede gaven.

In 't bijzonder wordt dank gebracht aan de broeders en zusters, die deze pakketten hebben klaargemaakt en verzonden. Verder deelt Ds. Boka in zijn schrijven nog mee dat, tot z'n grote blijdschap, het door onze gemeente verzonden bedrag aan geld werd ontvangen. Hij dankt daar de Here voor. Boven zijn in 't Engels geschreven brief schreef hij in 't Nederlands de verzen 19 t/m 21 uit Colossenzen 1 (St. Vert.).

.....

JEUGDCLUB "VIVIA PERPETUA" van 11-15 jaar.

Vrijdagavond na afloop catechisatie van 8-9 uur.

2 februari: Spel - Mevr. M. v.d. Linden en Mevr. S. Poley
Handenarbeid - Grita v.d. Zwart.

9 februari: Toneel - Jan Willem Poley.
Handenarbeid - Grita v.d. Zwart.

16 februari: Spel - Mevr. M. v.d. Linden en Mevr. S. Poley
Handenarbeid - Grita v.d. Zwart.

23 februari: Toneel - Jan Willem Poley.
Handenarbeid: Grita v.d. Zwart.

2 maart Spel - Mevr. M. v.d. Linden.
Toneel - Jan Willem Poley.
Handenarbeid - Grita v.d. Zwart.

9 maart Spel - Mevr. S. Poley.
Toneel - Jan Willem Poley.
Handenarbeid - Grita v.d. Zwart.
Spel - Mevr. M. v.d. Linden.

23 maart JAARFEEST!

Hongarije

Opnieuw hebben we een bezoek gebracht aan de fam. Bóka in Vokány in Hongarije. De reis naar Hongarije is lang. Met een caravan achter de auto moet je echt op 3 dagreizen rekenen. Bij aankomst in Vokány worden we hartelijk welkom geheten door András en Ildikó. De caravan wordt in de tuin opgesteld. De week voordat we aankwamen hebben András en Ildikó in het noorden van Hongarije doorgebracht. Zij waren daar op uitnodiging van de classis Baranya waarvan ds. Bóka jarenlang superintendent is geweest. Bij ons vorige bezoek was de gezondheidstoestand van ds. Bóka niet zonder zorg. In december 2011 heeft hij een hartoperatie ondergaan. Herstel en revalidatie heeft tijd gekost. Hoewel hij niet meer de kracht heeft van destijds zijn eerdere beperkingen grotendeels verdwenen en daarvoor is grote dankbaarheid. Ook kan ds. Bóka weer regelmatig voorgaan in de zondagse erediensten. Leefomstandigheden in dit deel (Baranya) van Hongarije blijven moeizaam. Gelukkig is de huisvesting geregeld, zij wonen vrij in een huis van een Nederlandse familie. Inkomsten zijn zeer beperkt en ondersteuning vanuit Barendrecht blijft noodzakelijk. We lezen in het ND in de rubriek “Nieuw Nederland” van 16 oktober het relaas van een Hongaarse (Juhasz) die naar Nederland is geëmigreerd. Zij schrijft:

Dat er zo veel Hongaren naar het buitenland vertrekken, is niet zo gek, want in Hongarije gaat het economisch niet erg voorspoedig, vertelt Juhasz. ‘Veel van mijn landgenoten hebben het moeilijk want door de crisis vallen er ontslagen. Er zijn nog maar weinig banen te vinden en mensen die wel werken, verdienen weinig. Mijn moeder werkt bijvoorbeeld meer dan veertig uur per week bij een bank en verdient maar tweehonderd euro, terwijl het prijsniveau in Hongarije niet eens zo veel lager ligt dan in Nederland.’

Die ervaring horen wij ook terug van Pindy (jongste zoon van ds. Bóka) en Csyllag (jongste dochter) met hun gezinnen. Ook zij hebben te kampen met ontslag en lage lonen en moeten alle zeilen bijzetten om te overleven. Zoon Aron die in Újpetre woonde kwam niet aan het werk en is met zijn gezin naar Ierland geëmigreerd. Hij heeft daar werk gevonden.

Tijdens ons samenzijn met de Bóka's hebben we gesproken over het ontstaan van de contacten met Barendrecht begin jaren '70 van de vorige eeuw. In die periode was Hongarije geïsoleerd en waren de leefomstandigheden zeer primitief. We hopen daar in een en ander verband iets over terug te vertellen. We hebben ook een bezoek gebracht aan een voormalig jeugdkamp van de kerk dat wat achteraf in de bossen was gesitueerd. In de tijd van het communisme kon jeugdwerk slechts illegaal plaats vinden. Helaas is het kamp erg verwaarloosd en niet meer bruikbaar voor dergelijke samenkomsten. Verder zijn we nog bij dochter Emöke op bezoek geweest. Haar man is wijnboer en zij beschikken over diverse wijnkelders en produceren wijn onder de naam “Haraszti”. We hebben natuurlijk van de vrucht van de wijnstok geproefd.

Tenslotte hebben we een kort bezoek gebracht aan de familie Nemeth Ferenc, hij is de opvolger van ds. Bóka in Újpetre. Zijn vrouw Réka is pastor is het ziekenhuis van Pécs. De conversatie gaat voornamelijk via Réka die voortreffelijk Nederlands spreekt. Zij hebben een druk leven, beiden een baan en een gezin met 4 kinderen. Het was een hartelijk bezoek.

We hebben met onze reis de banden met de familie Bóka weer aangehaald en hopen met dit reisverslag u daarbij te hebben betrokken.

Bernard en Rieke van Driel
Oktober 2012